

Régi jó játékok

Komplex témanap, minimum 3x45 perc
(magyar, vizuális kultúra, testnevelés, ének-zene)

Miről szól ez a tanegység?

Az okoseszközökkel jó néhány olyan játék kiszorult a gyerekeink életéből, ami szüleik, nagyszüleik idején természetes volt. Pedig a macskabölcső, az ugróiskola és a „sarazás”, vagyis a homokozás ugyanolyan élményadó játék ma is, mint tíz, húsz, ötven vagy száz évvel ezelőtt.

Áttekintő vázlat

1.1 Macskabölcső	min. 45 perc
1.1a Fele sem igaz	10 perc
1.1b Mi lehet a macskabölcső?	15 perc
1.1c Macskabölcső-játék	20 perc
1.2 Ugróiskola	min. 45 perc
1.2a Költői ugrabugra	20 perc
1.2b Ugróiskolák	25 perc
1.3 Sarazás	min. 60 perc
1.3a Kínóni a homokozóból?	15 perc
1.3b Rezge lény	15 perc
1.3c Várépítés, rezgetés	min. 30 perc
(Variáció: sokrétű feladatok)	min. 30 perc)
Összesen:	min. 150 perc

Előkészületek

Ezt a tanegységet lehet, sőt érdemes a szabadban megtartani. Ha a sarazós, homokvárépítő részt is bevesszük az óratervbe, akkor folyópartra szervezett kiránduláshoz is köthető. De mindenképpen olyan helyen tartsuk az órát, ahol van homokozó és legalább egy locsolócső!

Külön döntést és szervezést igényel, ha a sokrétű intelligenciához köthető feladatsort is megoldjuk.

1. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Müller Péter Sziámi:
Macskabölcső
Nemes Nagy Ágnes:
Ugróiskola
Balázs Ágnes: *Sár (Neveletlen ABC – részlet)*
Tolnai Ottó:
Első bölcsőm, a Tisza

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

 Internet, projektor, hangfal vagy mobiltelefon

 Szöveggyűjtemény

Fonal, zsineg
Kréta (esetleg papír ragasztószalag), dobókő
Gumipertli

 Füzet, írólap, íróeszköz

Filctoll, zsírkréta
Homokozásra alkalmas terület, homokozóeszközök

JEGYZETEIM

FELADATOK LEÍRÁSA

1.1 Macskabölcső

1.1a Fele sem igaz

Mi lehet a macskabölcső? Találjunk ki *fele sem igaz* állításokat a feltett kérdésre!

A *fele sem igaz* állítások igaznak tűnnek, és akár igazak is lehetnének. Például:

- a.) Bélelt vesszőkosár, amibe az újszülött cicákat helyezi a gazda.
- b.) Az anyamacska szülés előtt keres egy rongyot, amibe majd a kicsinyeit pakolja.

A gyerekek szóban mondhatják, de le is írhatják az állításaikat, akár többet is.

1.1b Mi lehet a macskabölcső?

Mondjuk el a gyerekeknek, hogy a választ megtalálják **Müller Péter Sziámi: Macskabölcső** című versében! Olvassák el magukban a verset, és ez alapján próbálják megérteni, miről is van szó! Rajzolják is le, hogy a vers alapján milyennek képzelik a macskabölcstőt! (Gyors skicc, vázlatyszerű rajz elegendő.)

Ki az, aki a saját szavaival el tudja mondani, rajzával be tudja mutatni, mi az a macskabölcső? – Hallgassunk és nézzünk meg néhány megoldást!

- Ki ismeri a zsinegátadó játékot? Mit tett még ehhez hozzá a költő? Mivé alakult a versben a gyerekjáték?
- Hogyan képzelitek el az „áloommacskát”? Hogyan lakik, hogyan alszik a madzagbölcsőben?
- Mit gondoltok, miért pont ezt a nevet kapta a játék?

1.1c Macskabölcső-játék

Mutassuk meg a gyerekeknek, hogyan kell a játékot játszani! Ha magunk sem tudjuk, tanuljuk meg előbb a videofilmről! A fonalátvételek lépéseinek megtanulásához is sokat segíthet a Reftantáron elérhető felvétel.

Az óra hátralévő részében (és akár a szünetben is) gyakorolják a gyerekek párban a macskabölcső játékot!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek tanulják meg a macskabölcső-játékot, ami fejleszti a kooperációs készséget, finommotorikát, térlátást és a képzelőerőt is.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Fantáziajáték
Vers olvasása, értelmezése szóban és rajzban
A zsinegátadó játék megtanulása, gyakorlása párban

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Fonal, zsineg

JEGYZETEIM

1.2 Ugróiskola

1.2a Költői ugrabugra

Ismeritek az ugróiskolát? Hogyan kell játszani? Ki szokott ugróiskolázni?

Felnőtteket is láttatok már így játszani? Mit gondoltok, egy költő hogyan ugróiskolázik? Hallgassátok meg **Nemes Nagy Ágnes: Ugróiskola** című versét!

A pedagógus olvassa fel a verset ritmizálva, hangzással érzékeltetve az ugrálást! Segítségül itt a vers ütemhangsúly és időmérték szerinti „kottája” (a rövid-hosszú szótagok ti-tá-val jelölve). Elsősorban az ütemnyomatékra (főhangsúlyra) ügyeljünk, ezek jelentik az ugrásokat (dobbantásokat)! Az időmérték pedig dallamossá, szinte énekké varázsolja a nyelvjátékot.

Járok az utcán,
kip-kop, kip-kop,
még meg is állok
itt-ott, itt-ott.

tá-ti-ti-tá-tá
tá-tá-tá-tá
tá-ti-ti-tá-tá
tá-tá-tá-tá

Jó megállni, nézz oda,
ott egy ugróiskola,
felrajzolva járdaszélre,
zöld krétával nagyra, szépre,
mindenütt van, nézz oda,
itt-ott,
kip-kop,
egy-egy ugróiskola.

tá-ti-tá-ti | tá-ti-ti
tá-ti | tá-tá-tá-ti-ti
tá-tá-tá-ti | tá-ti-tá-ti
tá-tá-tá-tá | tá-ti-tá-ti
tá-ti-tá-tá | tá-ti-ti
tá-tá
tá-tá
tá-tá | tá-tá-tá-ti-ti

Egy,
    egy,
        egy,
            páros,
egy,
    páros,
fordulj vissza,
        páros,
            egy,
nem hibáztam, nagyszerűen
megy, megy, megy,
mi van hátra? Páros,
nem leszel te sáros,
itt a vége:
        egy,
            egy,
                egy.

tá
tá
tá
tá-ti
tá
tá-ti
tá-tá-tá-ti
tá-ti
tá
tá-ti-tá-tá | tá-ti-tá-tá
tá | tá | tá
tá-ti-tá-ti | tá-tá
tá-ti-tá-ti | tá-tá
tá-ti-tá-ti
tá
tá
tá

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek éljék át, hogyan adja vissza a versritmus az ugrálás élményét, majd próbálják ki maguk is az ugróiskolát, gumizást.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Versolvasás ritmizálva
Ugróiskolák játékformái
Játékpróba

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHÉZ A FELADATHOZ?

Kréta (esetleg papír ragasztószalag), dobókő
Gumipertli

Megpróbálhatjuk a gyerekekkel is a ritmizálást, a hangsúlyos szótagokra üssünk az asztalra az ujjunkkal! Először versszakonként érdemes bemutatni, majd kipróbálni. Utána mehet folyamatosan, a versforma mutatja a vers „ugróképletét”. Ha valaki megtanulja a verset, dobbantással, ugrásokkal is megpróbálhatja a ritmusát követni.

1.2b Ugróiskolák

25
perc

Az egyszerű ugróiskolát biztosan ismerik a gyerekek, de azt kevesen tudják, hogy eredetileg szakrális jelentése volt: az életutat jelképezte a földtől a mennyországig. Angol nyelvterületen többféle mondókát is ismertek, ami ezt fejezi ki. Itt közöljük egy változatát, majd a nyersfordítást és Miklya Zsolt műfordítását:

One for sorrow
Two for mirth
Three for a wedding
Four for a birth
Five for rich
six for poor
Seven for a secret never to be told.
Left Right Heaven

Egy a bánatért
Kettő az örömeért
Három az esküvőért
Négy a születésért
Öt a gazdagságért
Hat a szegénységért
Hét a ki nem mondott titokért
Jobb és bal a Mennyországért

Egyért bánat
Kettőért móka
Háromért lagzi
Négyért babóka
Ötért sok pénz
Hatért semmi
Hétért titokórré lenni
Jobbért-balért Mennyország

A KateTéka weboldalon bővebb információkat kaphatunk az ugróiskolákról, illetve többféle ugróiskola-szerkezet és játékmód is látható, többek között olyan verzió is, amely (végszükség esetén) teremben is játszható (elérhető a Reftantáron).

Belső térben bármelyik ugróiskola rajzát elkészíthetjük a festők által használt papír ragasztószalaggal, ami nem hagy nyomot a kövön, parkettán, és nem is csúszik.

A másik régi kedvelt játék a „gumizás”, amihez három-négy méter gumira van szüksége három játékosnak. Videofilmen követhetjük az alaplépéseket (elérhető a Reftantáron). A nehézségi fokokat a gumi magasságának emelésével érhetjük el. Egy játékos addig ugrálhat, amíg nem hibázik, utána a társa következik.

A Csemadok weboldalon a játék Diószegen gyűjtött változatát követhetjük pontosan lejegyzett ugrásformákkal (elérhető a Reftantáron).

1.3 Sarazás

1.3a Kinőni a homokozóból?

Kérdezzük meg a gyerekektől, szoktak-e sarazni! Mit jelent számukra a sarazás?

Majd olvassák el **Balázs Ágnes: Sár** című szövegét (Neveletlen ABC – részlet), és figyeljék meg, mit jelent itt a sarazás!

- Hogyan mondanánk másképp?
- Vajon miért nevezi Anyu a homokozást sarazásnak?
- Miért lett sár a vizes homokból?

Mintha a felnőtt negatív értékítélete áradna magából a „sarazás” szóból is. Hiszen a sár piszkos, latyakos, kellemetlen anyag, mindenbe beleragad, és ha megszárad, por lesz belőle. Mert a sár nem más, mint a vizes, nedves föld. A gyerek viszont homokozik, vizes homokkal játszik, ami más minőség. A homok nem ragad annyira, és ha megszárad, könnyebben kipereg, mert szemcsésebb anyag. Jó, ha ezt a különbséget tisztázzuk a gyerekekkel.

Beszélgessünk velük arról, hogy szoktak-e még homokozni!

Mi a véleményetek: ki lehet-e nőni a homokozóból (homokozásból)?

Megnézhetünk egy videofilmet a világ egyik legnagyobb homokszobor-kiállításáról (elérhető a Reftantáron).

Mit gondoltok, miért szeretnek a felnőttek is homokozni, szobrokat készíteni homokból?

Vedd figyelembe!

A „homokos” szónak is van negatív jelentése, és érdemes megelőzni a szó kettős jelentésével való ízetlen tréfákat. Tisztázzuk, hogy a homokozás eredendően a homokban való játékot jelenti, homokos pedig az, akire a homok rátapad, vagy akit homokkal szórnak be. Mára a szó olyan jelentésváltozáson ment át, hogy-

15
perc

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A gyerekek fedezzék fel újra a homokozás, a sarazás örömét.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Szövegek olvasása, értelmezése, beszélgetés
Homokszobrok megtekintése videofilmen
Homokvárépítés
Plusz lehetőség: sokrétű feladatok

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHEZ A FELADATHOZ?

Írólap
Filtoll, zsírkréta
Homokozásra alkalmas terület, homokozóeszközök

ha kimondjuk, gyakran még a gyerekeknek se jut eszébe az eredeti jelentése, csak a szexuális töltetű, hogy valaki a saját neme iránt vonzódik (tehát „homokos”). Tisztázzuk a gyerekekkel, hogy most a szó EREDETI jelentéséről van szó, és egyébként is éretlen, gyerekes dolog valakinek a nemi identitásával viccelődni.

1.3b Rezge lény

15
perc

Olvassák el a gyerekek a Tolnai Ottóval készült interjú részletét: **Tolnai**

Ottó: Első bölcsőm, a Tisza, és beszéljük meg, miről szól a szöveg! Tolnai Ottó a vajdasági (és Tisza-parti) Magyarokszánszán született 1940-ben, ő a vajdasági magyar irodalom egyik legjelentősebb alakja, Kossuth-díjas író, költő, műfordító.

- Mit tudunk meg a költő családi kapcsolatairól?
- Milyenek képzeljük el a bátyját, Tarzant?
- Mi volt a költő kedvenc nyári szórakozása? Mihez értett különösen? (Tisztázzuk a „virtuóz” jelentését!)
- Milyenek képzelünk el egy „rezge lényt”, netán egy „Rezglény”-t (elszakadva a költőtől, és akár a mesék, versek világára gondolva)?

Szóban is leírhatjuk, de ha van időnk és kedvünk, a gyerekek le is rajzolhatják. (Osztályban filccel, zsírkrétával, udvaron aszfaltkrétával kőre, vagy pálcával homokba rajzolva.)

Vedd figyelembe!

Nem biztos, hogy a gyerekek ismerik Tarzant, a „majomembert”. Ő egy írói képzelet alkotta személy, akit szülei halála után az afrikai dzsungelben élő emberszabású majmok nevelnek fel, és így különleges erővel és képességekkel rendelkezik. Kalandjairól számos könyv jelent meg és film készült, Tolnai Ottó gyerekkorában olyan ismert volt, mint ma a Star Wars hősök.

1.3c Várépítés, csöpögtetés

min.
30 perc

Ha van rá lehetőségünk, próbáljuk ki a csöpögtetést! Nem kell hozzá feltétlenül folyóvíz, elég egy locsolócső is! Ki tud magasabb tornyot építeni a rezgő ujjai között csöpögtetett folyékony homokkal?

Ha a vizezést nem tudjuk megoldani, a gyerekek építsenek együtt vagy kis csoportban homokvárat!

Vedd figyelembe!

A gyerekek olyan ruhában jöjjenek, amit nem baj, ha összehomokoznak! Hozzának otthonról homokozóeszközöket!

Ha folyópart, vízpart közelében lakunk, a part menti homokpadon is megtarthatjuk a homokvárépítést.

Variáció

Ha egy teljes témanapot szánunk a régi jó játékokra, akkor a rezge lényekre is számhatunk több időt (legalább plusz fél órát). A gyerekek önkéntes választás alapján, saját intelligenciátípusuknak megfelelően dolgozzák fel, hogy milyennek képzelnek el egy rezge lényt, vagy milyennek képzelik el a Rezglényt!

- A képzeletbeli lények lexikonához írd meg a *rezge lény* szócikket! (*verbális-nyelvi*)
- Fogalmazd meg, hogyan rezeg a lény, és rajzold le rezgésének fázisait (elég egy testrészt ábrázolni)! (*matematikai-logikai*)
- Rajzold le vagy formázd meg (gyurmából, agyagból) a rezge lényt rezgése idején! (*vizuális-térbeli*)
- Alkossátok meg a rezge lények zenéjét (csoportos feladat)! Improvizáljatok, kísérletezzetek olyan dallamokkal, amelyek csak az ajkak rezegtetésén (brümmögésen) alapszanak! Rezgő kórust/zekekart alakíthattok, és „virtuóz” módon is megszólaltathatjátok a zenét. (*zenei-ritmikus + kapcsolati*)
- Hogyan mozog a rezge lény? Mutasd meg, és készíts a mozgásához koreográfiát (mintha táncolna)! (*testi-mozgásos*)
- Építs homokvárat vizes, csurgatható homokkal! (*természeti + vizuális-térbeli*)
- Alakítsatok szituációs játékot: Rezglény/Rezlegény és Rozgalány találkozása, akár több mellékszereplővel is! (*kapcsolati*)
- Gondolkodj el rajta, hogy te mennyire vagy „rezge lénynek” nevezhető! Miért igen vagy miért nem, és ez miben nyilvánul meg? Gondolataidat fogalmazd meg néhány mondatban! (*önismereti*)
- A „rezge lény” általában valamivel vagy valakivel együtt rezeg: felveszi a mozgását, azonosul a gondolataival, a „hullámaival”. Kivel vagy mivel rezeghet együtt az ember? Melyik rezgése mire vezet? Írj erről néhány gondolatot! (*egzisztenciális*)

